

Justitiedepartementet

Yttrande över betänkandet Bättre ansvarsfördelning (SOU 2025:102)

Er beteckning: Ju2025/02076

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västerbotten anser att flera uppgifter som nu föreslås flyttas från Polismyndigheten med fördel i stället skulle kunna flyttas till länsstyrelserna.

Inledning

Samordning av remissvar

Samtliga länsstyrelser har fått betänkandet Bättre ansvarsfördelning (SOU 2025:102) på remiss.

Med anledning av remissen har länsstyrelserna tagit fram ett förslag till gemensamt svar för landets länsstyrelser att utgå ifrån. Länsstyrelserna vill på detta sätt visa vår gemensamma vilja och förmåga att ta oss an nya uppdrag och uppgifter.

Det har varit upp till varje länsstyrelse att avgöra i vilken utsträckning det gemensamt framtagna svaret ska användas. Det innebär att även om svaren påminner om varandra kan variationer förekomma.

Länsstyrelsernas roll

Länsstyrelserna ansvarar för den statliga förvaltningen i landet och har en lång tradition och erfarenhet av att hantera många olika typer av förvaltningsärenden.

Nationella beslut och lagar får på detta sätt genomslag lokalt, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden. Styrkan med att

ha 21 myndigheter med representation över hela landet är att staten kan kombinera central styrning med lokal kännedom och närvaro.

Genom att flytta föreslagna ärendegrupper till länsstyrelserna skulle ärendehanteringens behållas inom staten och förändringen skulle bli mindre kännbar jämfört med en flytt till kommun.

Länsstyrelserna har i princip alla typer av uppgifter som en statlig myndighet kan ha. Vi hanterar myndighetsutövning, kontroll och tillsyn, information och rådgivning samt kunskapsproduktion.

Länsstyrelserna är inte unika i det avseendet då flera andra myndigheter också har en bredd av uppgifter. Men utöver det berör uppgifterna också många olika sakområden, till exempel miljö, jämställdhet, livsmedelskontroll, samhällsbyggnad, kulturmiljö, folkhälsa, integration, krisberedskap och civilt försvar. Därmed skiljer sig länsstyrelserna från många andra myndigheter som är organiserade utifrån sektorer.

Länsstyrelserna har med denna bredd av både uppgifter och sakområden byggt upp en kompetens och effektivitet när det gäller en diversifierad ärendehantering. Denna erfarenhet och kompetens gör länsstyrelserna särskilt väl lämpade att hantera många olika typer av uppgifter och ärenden.

Att flytta uppgifter till länsstyrelserna innebär betydligt färre mottagande myndigheter i jämförelse med om de ska flyttas till kommun (21 jämfört med 290). Implementering och bildande av likartad praxis kommer att underlättas.

En stor andel av kommunerna i Västerbottens län är små sett till antal invånare. Det finns numera fem kommuner som har under 3 000 invånare i länet. Vi ser att många kommuner har svårt att klara sina myndighetsutövande uppgifter, t.ex. inom alkohol och miljötillsyn. De brottas med kompetensförsörjning och vänder sig ofta till länsstyrelsen för stöd och råd. De utmaningar som vi ser hos många kommuner kan försvåra hanteringen av nya uppgifter inom så specifika områden som det är fråga om här.

Länsstyrelserna ser att vi med fördel kan ta över och hantera flera av de uppgifter som nu föreslås försvinna från polisen.

Nedan följer Länsstyrelsen Västerbottens synpunkter på förslagen i utredningen.

Tillstånd att använda offentlig plats

Länsstyrelsen har ingen erinran mot utredningens förslag att tillståndsprövningen enligt 3 kap. 1 § ordningslagen (1993:1617) flyttas till kommunen. Kommunens prövningsrätt är mer vidsträckt än Polismyndighetens (jfr prop. 1992/92:210 s. 107). De vanligaste ärendena avser ianspråktagande av kommunal mark och de aktualiserar normalt inte frågor om ordning och säkerhet.

Övriga tillstånd enligt ordningslagen

Vad gäller övriga aktuella tillstånd i 3 kap. ordningslagen är kommunens roll enligt utredningen inte lika tydligt reglerad. Länsstyrelsen instämmer i denna bedömning.

Under förutsättning att prövningen av de aktuella tillstånden flyttas från Polismyndigheten föreslår länsstyrelsen att de i stället ska flyttas till länsstyrelsen.

Ärendena handläggs i nuläget av en statlig myndighet. Det finns starka skäl till att den statliga kontrollen över ärendegrupperna bör finnas kvar. Syftet med ordningslagen är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Frågan rörande allmän ordning är inte i egentlig mening någon kommunal angelägenhet (prop. 1992/93:210 s. 154). Enligt länsstyrelsens uppfattning bör upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet enligt ordningslagen även fortsättningsvis vara en fråga för staten.

Länsstyrelsen har en generell och bred kompetens vad gäller tillståndsprövning och tillsyn enligt flertalet lagstiftningar. Dessutom har länsstyrelsen en geografisk närhet till allmänheten samt en övergripande lokal och regional kunskap och helhetssyn som är mycket värdefull i sammanhanget.

Bibehållandet av det statliga ansvaret för de aktuella tillstånden i 3 kap. ordningslagen säkrar likformigheten vid tillämpningen. Det blir även enklare att följa upp tillämpningen av lagstiftningen centralt.

Ett beslut om tillstånd enligt 3 kap. ordningslagen, eller i en lokal föreskrift, får förenas med de villkor som behövs av hänsyn till trafiken samt till allmän ordning och säkerhet. Villkoren får inte lägga onödigt tvång på allmänheten eller på annat sätt göra obefogade inskränkningar i den enskildes frihet (3 kap. 14 § andra stycket ordningslagen). De nämnda kraven på utformningen av villkor gäller även vid antagandet av kommunens lokala föreskrifter.

Länsstyrelsen har som överprövande instans av alla lokala föreskrifter god kompetens och långvarig erfarenhet vid prövningen av vad som utgör onödigt tvång på allmänheten och obefogade inskränkningar i den enskildes frihet.

Nedan följer en genomgång av övriga ärendegrupper i 3 kap. ordningslagen var för sig.

Tillstånd till sprängning inom detaljplanelagt område

Länsstyrelsen anser att tillstånd till sprängning inom detaljplanelagt område ska flyttas till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har en god kompetens i miljölagstiftningen och området miljöskydd. Länsstyrelsen handlägger ärenden med koppling till tillstånd till sprängning och hanteringen av brandfarliga och explosiva varor. Det gäller framför allt ärenden om transport av farligt avfall och ärenden enligt sevesolagstiftningen, som syftar till att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. En flytt till länsstyrelsen skulle även ge en mer enhetlig och regional syn på miljökonsekvenserna av sprängningar (se Naturvårdsverkets förslag i SOU 2002:70 s. 89).

Tillstånd till skjutning med eldvapen inom detaljplanelagt område

Som utredningen framhåller avser de flesta ärenden om tillstånd till skjutning skottlossningar i samband med jakt, till exempel skyddsjakt, viltvård och skadedjursbekämpning.

Utredningen En ny nationell myndighet för viltförvaltning (SOU 2025:50) föreslår att tillståndsprövningen av civila skjutbanor enligt 3 kap. 6 § tredje stycket ordningslagen ska flyttas från Polismyndigheten till länsstyrelsen. Enligt utredningen har länsstyrelsen goda förutsättningar att ta över ansvaret att besikta och ge tillstånd för civila skjutbanor (se SOU 2025:50 s. 357).

Vid en sådan flytt ter det sig enligt länsstyrelsen lämpligt att även tillstånd till skjutning med eldvapen inom detaljplanelagt område flyttas till länsstyrelsen.

Utöver länsstyrelsens generella kompetens i fråga om tillståndsprövning och tillsyn har länsstyrelsen ett regionalt ansvar för bland annat viltförvaltning och civil beredskap. Länsstyrelsen handlägger tillstånd till skyddsjakt samt vissa dispenser och tillstånd i fråga om

vapen enligt jaktförordningen (1987:905). Skyddsjakt bedrivs inte sällan inom detaljplanelagt område. Utöver länsstyrelsens kompetens inom sakområdena viltvård, skyddsjakt och civil beredskap, finns det därmed en samordningsvinst om tillstånd till skjutning med eldvapen flyttas till länsstyrelsen.

Tillstånd för den under 18 år att använda luft eller fjädervapen

Tillstånd för den under 18 år att använda luft- eller fjädervapen bör flyttas till länsstyrelsen av samma skäl som gäller för tillstånd till skjutning med eldvapen inom detaljplanelagt område. De bör i alla fall av samordningsskäl inte skiljas från varandra.

Tillstånd till användning av pyrotekniska varor

Länsstyrelsen anser att denna ärendegrupp ska flyttas till länsstyrelsen utifrån samma skäl som för tillstånd till sprängning. Dessutom bör ärendegrupperna av samordningsskäl inte separeras.

Länsstyrelsen vill även framhålla följande. Användningen av pyrotekniska varor har en stark koppling till upprätthållandet av allmän ordning. Användningen ställer även höga krav på säkerhet, inte minst vad gäller risken för brandspridning. Länsstyrelsen har behörighet att meddela föreskrifter om förbud helt eller delvis mot eldning utomhus samt om liknande förebyggande åtgärder mot brand (2 kap. 7 § första stycket förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor). Länsstyrelsen har därför god kompetens i fråga om riskerna kring spridning av bränder och säkerhet i allmänhet.

Tillstånd enligt lokala föreskrifter

Kommuner kan genom lokala föreskrifter bestämma att tillstånd krävs till exempel för att upprätthålla den allmänna ordningen. Detta framgår av 3 kap 8–10 §§ ordningslagen. Länsstyrelsen anser att dessa tillstånd ska flyttas till länsstyrelsen.

Kommunens lokala föreskrifter lägger tvång på allmänheten och inskränker den enskildes frihet. De lokala föreskrifterna, och de tillståndskrav som föreskrifterna uppställer, avser oftast frågor om upprätthållandet av den allmänna ordningen (buller, insamling av pengar, högtalarutsändning med mera).

De lokala föreskrifterna i landets kommuner är snarlika varandra, men tillståndsprövningen kan vara spretig och oförutsägbar för den

enskilde. Länsstyrelsens överprövning av lokala föreskrifter leder inte sällan till att länsstyrelsen upphäver någon eller flera av de föreskrifter som kommunen antagit. Det är länsstyrelsens uppfattning att det generellt sett finns en varierande kompetens i de avvägningar som kommunen måste göra enligt ordningslagen.

Tillstånd att inneha eller använda pyrotekniska varor på en idrottsanläggning vid idrottsarrangemang

Enligt länsstyrelsens mening bör tillståndsprövningen enligt 5 kap. 3 § ordningslagen vara kvar hos Polismyndigheten.

Tillstånd till användning och innehav av pyrotekniska varor på en idrottsanläggning vid idrottsarrangemang har ett nära samband med polisens prövning av offentliga tillställningar enligt 2 kap. ordningslagen. Båda prövningarna har polisiär relevans och de bör för helhetens och enkelhetens skull hanteras av samma instans. Länsstyrelsen instämmer inte i utredningens bedömning att samordningsvinsten blir större om tillstånd till användning av pyrotekniska varor enligt 3 kap. 7 § ordningslagen och tillstånd enligt 5 kap. 3 § ordningslagen samlas hos samma huvudman.

Om tillstånd enligt 5 kap. 3 § ordningslagen flyttas från Polismyndigheten anser länsstyrelsen att prövningen ska flyttas till länsstyrelsen. Prövningen bör stanna kvar hos staten av samma skäl som gäller för övriga aktuella tillstånd i 3 kap. ordningslagen.

Hantering av begäran om rättelser och bestridanden enligt lagen om felparkeringsavgift (1976:206)

Länsstyrelsen föreslår att rättelser och bestridanden enligt lagen om felparkeringsavgift ska flyttas till länsstyrelsen i stället för till Transportstyrelsen.

Länsstyrelsen handlägger en mycket stor mängd ärenden inom många olika typer av områden. Länsstyrelsen har följaktligen en bred och upparbetad kompetens, administration och effektivitet i fråga om handläggning av förvaltningsärenden.

Kompetensen omfattar först och främst prövningar i egenskap av första instans, exempelvis i den för sammanhanget relevanta och stora ärendegruppen lokala trafikföreskrifter. Handläggningen av dessa ärenden, och utformningen av sådana föreskrifter, innebär att länsstyrelsen har goda kunskaper inom området.

Länsstyrelsen har även en särskild kompetens i egenskap av överprövande instans, inte minst i fråga om beviljade strandskydd, antagna detaljplaner och lokala föreskrifter enligt 3 kap. ordningslagen.

Länsstyrelsen är även överinstans i olika typer av överklagade ärenden, till exempel enligt trafikförordningen (1998:1276), plan- och bygglagen (2010:900), miljöbalken samt lagen om skydd mot olyckor (2003:778).

Länsstyrelsens roll som överprövande myndighet och överinstans innebär att alla 21 myndigheter har anställda jurister. Juristernas kompetens lämpar sig väl för den prövning som sker i de aktuella ärendetyperna enligt lagen om felparkeringsavgift.

Utredningen framhåller att överprövningen hos länsstyrelsen inte påminner om den process som sker vid en överprövning av parkeringsanmärkningar och att länsstyrelsen inte intar rollen som motpart till den enskilde.

Länsstyrelsen förstår i sammanhanget inte betydelsen av utredningens ställningstagande i det föregående stycket. Liksom alla myndigheter måste länsstyrelsen agera objektivt och sakligt i alla sina prövningar. Detta gäller oavsett om länsstyrelsen är överprövande myndighet eller agerar motpart till den enskilde i domstol i sina ärenden enligt djurskyddslagen (2018:1192), kulturmiljölagen (1988:950) eller miljöbalken med flera.

Tvärtemot utredningens ställningstagande menar länsstyrelsen att länsstyrelsens parallella ansvar som överinstans och första instans (motpart) i stället stärker kompetensen hos myndigheten inom ramen för de respektive rollerna.

Instängsling och andra skyddsåtgärder vid övergivna gruvhål

Länsstyrelserna instämmer i utredningens förslag att länsstyrelsen ska också överta Polismyndighetens skyldigheter angående utredning och bedömning av behovet av inhägnad av övergivna gruvhål samt kostnaderna för sådan inhägnad.

Det finns ett flertal nedlagda gruvor i länet. Det kommer finnas behov av en inledande inventering av övergivna gruvhål. Om länsstyrelsen tar över uppgiften är det viktigt att länsstyrelsen får tillräckliga resurser för att genomföra ett sådant arbete.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med chefsjurist Per Lundström som föredragande.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post vasterbotten@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå, eller ring vår växel 010-225 40 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/vasterbotten.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/personuppgifter